

Biedt een basisvergoeding soelaas? Empirisch onderzoek naar salaristekorten in faillissement

van Dijck, G.

Published in:
Tijdschrift voor Insolventierecht

Document version:
Peer reviewed version

Publication date:
2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
van Dijck, G. (2013). Biedt een basisvergoeding soelaas? Empirisch onderzoek naar salaristekorten in faillissement. *Tijdschrift voor Insolventierecht*, 19(1).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Gijs van Dijk*

Biedt een basisvergoeding soelaas? Empirisch onderzoek naar salaristekorten in faillissement

Abstract

Eerdere empirische studies geven inzicht in het aantal salaristekorten en in de omvang ervan. Dit artikel toont de resultaten van een nieuwe empirische studie die beperkingen van eerdere studies tracht te ondervangen. De uitkomsten bevestigen dat lege boedels grote salaristekorten veroorzaken. Voorts suggereren zij dat een vaste vergoeding (forfaitair bedrag) in faillissementen met een lege boedel naar verwachting het aantal salaristekorten voor een grote categorie faillissementen zullen terugdringen, maar dat het wenselijk is eerst een pilot uit te voeren.

1. Inleiding

* Verbonden aan het *Departement Privaatrecht* en de *Research Group for Methodology of Law and Legal Research* van de *Tilburg Law School*. Contact: g.vandijck@tilburguniversity.edu. Met dank aan de Rechtbank Breda voor het ter beschikking stellen van de data, en aan (in alfabetische volgorde) Alice Bosma, Victoria Kalfsbeek en Kim Bink voor het verzamelen van de gegevens. Insolad heeft hen een vergoeding ter beschikking gesteld voor de dataverzameling, maar op geen wijze invloed gehad op de dataverzameling, de resultaten of publicatie ervan. Dank aan Suzanne van Bergen voor haar commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

De beloningsstructuur van curatoren is in eerdere publicaties kritisch besproken. Er is gesteld dat lege boedels eerder regel dan uitzondering zijn en dat curatoren te veel uren schrijven in faillissementen met relatief veel actief om zo de verliezen in faillissementen met weinig of geen actief te compenseren.¹ In dit verband is voorgesteld om *audits* te houden bij curatoren² en om de Staat garant te laten staan voor het salaris van curatoren³. Ook Insolad heeft verschillende voorstellen gedaan. Een werkgroep die zich heeft gebogen over alternatieve beloningssystemen, heeft geadviseerd over (i) de mogelijkheid om faillissementen te weigeren als deze weinig of geen actief bevatten, (ii) het voorlopig uitspreken van het faillissement met een curator die een ‘quick-scan’ uitvoert naar de verhaalsmogelijkheden (waarbij de kosten van de ‘quick scan’ voor rekening van de aanvrager van het (voorlopige) faillissement zouden komen) en (iii) de mogelijkheid van het vorderen van een ‘verwijderingsbijdrage’ voor startende ondernemers (welke bijdrage wordt aangewend voor het salaris van de curator in gevallen waarin er te weinig actief is om het salaris te voldoen).⁴

¹ J. Rosenberg Polak, '(Redelijke) beloning van curatoren', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2006, p. 39. Zie ook M.O. Kraamwinkel, 'Efficiënte curator kost minder, maar wat doet hij met een lege boedel', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2008, p. 1-2.

² W.J.M. Van Andel, 'De beloning van curatoren: buitensporig of ondermaats?', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2007, p. 126.

³ Art. 6.1.2 Voorontwerp Insolventiewet <http://www.justitie.nl/images/VoorontwerpInsolventiewet_tcm34-87549_tcm34-90173.pdf>. Zie ook M.O. Kraamwinkel, 'Efficiënte curator kost minder, maar wat doet hij met een lege boedel', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2008.

⁴ M.J.M. Franken (red.), 'Rapport Beloning Curatoren', p. 34-36. Dit voorstel is ook gedaan in Gijs Van Dijck & Reinout D. Vriesendorp & Délon Vielvoye, 'Lege boedels: code rood of vals alarm?', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2008.

Verder is er een werkgroep opgericht die na de zomer van 2009 een voorstel heeft gedaan aan het Ministerie van Justitie.⁵ Dat voorstel gaat uit van een basisvergoeding, bijvoorbeeld een forfaitair bedrag van € 2.000 of € 3.000 tot 20 bestede uren per faillissement. Bij meer dan 20 uren zou ofwel het faillissement moeten worden afgewikkeld ofwel het thans gehanteerde Recofa-tarief gelden, met die beperking dat met doorgaan een publiek belang (bestuurdersaansprakelijkheid, fraude, internationale aspecten etc.) moet zijn gemoed. Op het voorstel is, voor zover ik weet, nog niet gereageerd.

De studie die in dit artikel wordt besproken, geeft de resultaten van een nieuwe empirische studie. Na het bespreken van de resultaten uit eerder onderzoek (*par. 2*) en de resultaten van deze studie (*par. 3*) wordt het voorstel besproken dat aan het Ministerie van Justitie is gedaan (*par. 4*). In het bijzonder wordt ingegaan op de vraag in hoeverre de basisvergoeding (forfaitaire vergoeding) zoals die is voorgesteld naar verwachting salaristekorten zouden compenseren.

2. Eerder onderzoek

Eerdere publicaties met empirische gegevens laten zien dat ongeveer vier op de vijf de faillissementen worden opgeheven wegens een gebrek aan baten,⁶ dat er enig salaristekort is in circa 70% van de onderzochte faillissementen en dat deze tekorten € 1.000 of meer

⁵ W.A.H. Melissen & R. Mulder, 'Beloning curatoren en lege boedels', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2009.

⁶ R.D. Vriesendorp, 'Rupsje nooitgenoeg strikes again: naar een overheidscurator of afschaffen van de fiscale preferenties', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2007, p. 147.

bedragen in 42% van de onderzochte dossiers⁷. Een studie die zich baseerde op data van 2006-2007 uit het arrondissement Amsterdam liet zien dat er in 38% van de faillissementen geen (nul) gerealiseerd actief was.⁸ In de gevallen waarin er wel actief was, bleek het overgrote deel te worden toegekend aan curatoren: in ongeveer 70% van de onderzochte faillissementen werd het gerealiseerde actief voor het grootste deel uitgekeerd aan de curator.⁹ In ongeveer 30% van de onderzochte faillissementen deden curatoren een salarisvoorstel van € 0, hoogstwaarschijnlijk vanwege een laag actief, want in deze faillissementen hadden curatoren gemiddeld 32 uren besteed aan de afwikkeling. Uit het Amsterdamse onderzoek volgde verder een gemiddeld gerealiseerd uurtarief € 62, met een gemiddeld uurtarief van € 39 of minder in 50% van de faillissementen.¹⁰ Alleen de 10% hoogste salarissen naderden of overstegen het basisuurtarief.

Aan de eerdere studies kleeft een aantal beperkingen. Het onderzoek in het arrondissement Amsterdam had betrekking op kort- en middellanglopende faillissementen.¹¹ Hierdoor ontbrak, zo werd geschat, ongeveer 20% van de faillissementen. En niet de minste,

⁷ Gijs Van Dijck & Reinout D. Vriesendorp & Délon Vielvoye, 'Lege boedels: code rood of vals alarm?', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2008.

⁸ Gijs Van Dijck & Martin Gramatikov, 'De beloning van curatoren empirisch onderzocht', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2010. Voor vergelijkbare gegevens uit de Verenigde Staten, zie Robert M. Lawless & Stephen P. Ferris, 'Professional Fees and Other Direct Costs in Chapter 7 Business Liquidations', *Washington University Law Quarterly* 1997.

⁹ Vergelijkbare resultaten in K. Lutikhuis, *Corporate recovery: De weg naar effectief insolventierecht (diss. Tilburg)*: 2007, p. 42.

¹⁰ Het betreft hier de feitelijk per uur ontvangen bedragen. In bijlage 3 staan de uurtarieven waarop curatoren volgens de Richtlijnen aanspraak maakten. Verschillen tussen de twee ontstaan als het actief ontoereikend is om alle gemaakte uren te compenseren.

¹¹ Gijs Van Dijck & Martin Gramatikov, 'De beloning van curatoren empirisch onderzocht', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2010.

want in langlopende faillissementen is vermoedelijk meer actief beschikbaar dan in kort- of middellanglopende faillissementen. Een belangrijke beperking van het in 2008 gepubliceerde onderzoek¹² is dat het aantal dossiers waarop de analyses zijn uitgevoerd relatief klein is als gevolg van relatief veel ontbrekende waarden. Hierdoor is onduidelijk in hoeverre de resultaten werkelijk een representatief beeld geven. Dit onderstreept het belang om meer empirische studies te verrichten naar de beloning van curatoren. Dit artikel geeft de resultaten van een nieuwe empirische studie.

3. Methode

De steekproef van het dossieronderzoek bestaat uit een jaargang faillissementen binnen het arrondissement Breda. Het gaat om beëindigde faillissementen in het jaar 2008. Het totaal aantal geanalyseerde gevallen is 372.

Het onderzoek waar hierna verslag van wordt gedaan, bevat gegevens van zowel langlopende faillissementen als kort- en middellanglopende faillissementen. Verder zijn in de nieuwe studie de tijden meegenomen zoals die door curatoren aan de rechtbank zijn doorgegeven en door de rechtbank zijn goedgekeurd. Aan de hand hiervan kon worden berekend hoe vaak het actief toereikend was om het salaris van de curator te voldoen. De gegevens geven tevens zicht op het aantal salariskorten en de omvang ervan.

De dossiers zijn geanalyseerd aan de hand van een vooraf opgestelde vragenlijst.¹³ De vragenlijst is ontwikkeld aan de hand van eerder onderzoek en herzien met medewerking van

¹² Gijs Van Dijck & Reinout D. Vriesendorp & Délon Vielvoye, 'Lege boedels: code rood of vals alarm?', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2008.

¹³ De vragenlijst is op te vragen bij de auteur.

de rechtbank waar het onderzoek is uitgevoerd. Een uitgebreide methodologische verantwoording van de data en de gebruikte methode is te vinden in Bijlage 1.¹⁴

4. Resultaten

Bestede tijd

Geïnterviewd is hoeveel tijd de curator, eventueel samen met een of meerdere kantoorgeno(o)t(en) en/of medewerkers, heeft besteed aan de afwikkeling van het betreffende faillissement. De bestede tijd is van belang om het salaris van de curator te berekenen, en daarmee de kosten van het afwikkelen van faillissementen. De gegevens zijn ook op zichzelf al interessant, omdat ze zicht geven op hoeveel tijd gemoeid is met het afwikkelen van faillissementen alsook op de verschillen in tijdsbesteding tussen ondernemingsgerelateerde faillissementen en niet-ondernemingsgerelateerde faillissementen. Uit het overzicht blijkt dat in ondernemingsgerelateerde faillissementen gemiddeld ongeveer drie keer zoveel uren aan de afwikkeling worden besteed dan in faillissementen van natuurlijke personen zonder beroep of bedrijf (22,05 uur tegen 74,67 uur). Ook binnen de categorieën zijn de verschillen groot. Een gedetailleerd overzicht is te vinden in Bijlage 2.¹⁵

Salaris en salariskorten

De resultaten laten zien dat sprake is van enig salariskort in respectievelijk 32% (natuurlijke personen zonder beroep of bedrijf), 68% (natuurlijke personen met beroep of bedrijf) en 65%

¹⁴ Te vinden op de TvI-website.

¹⁵ Te vinden op de TvI-website.

(vennootschappen e.d.) van de faillissementen.¹⁶ In 43% van de faillissementen is het tekort € 1.000 of meer. Wanneer onderscheid wordt gemaakt naar type faillissement, dan laten de resultaten relatief hoge percentages zien van salaristekorten van € 1.000 of meer bij ondernemingsgerelateerde faillissementen: 48% (natuurlijke personen met beroep of bedrijf) en 52% (vennootschappen e.d.) tegen 12% (natuurlijke personen zonder beroep of bedrijf).

In een substantieel deel van de faillissementen is geen (nul) actief. Dit betreft respectievelijk 13% (natuurlijke personen zonder beroep of bedrijf), 24% (natuurlijke personen met beroep of bedrijf) en 32% (vennootschappen e.d.) van de faillissementen. Daarnaast is er een relatief grote categorie faillissementen met nauwelijks actief. In respectievelijk 21% (natuurlijke personen zonder beroep of bedrijf), 30% (natuurlijke personen met beroep of bedrijf) en 42% (vennootschappen e.d.) bedraagt het actief € 1.000 of minder (inclusief € 0).

De hoogte van de salaristekorten hangt sterk af van het type faillissement. Gemiddeld genomen bedragen de tekorten € 355 (natuurlijke personen zonder beroep of bedrijf), € 4.157 (natuurlijke personen met beroep of bedrijf) en € 4.201 (vennootschappen e.d.). Een meer specifieke analyse leert dat deze gemiddelden sterk worden beïnvloed door een aantal faillissementen met buitengewoon hoge salaristekorten. Indien de 2,5% laagste waardes (met meestal een tekort van € 0) en de 2,5% hoogste waardes (hoogste salaristekorten) niet in de berekening worden betrokken, zijn de gemiddelde salaristekorten lager: € 183 (natuurlijke personen zonder beroep of bedrijf), € 2.816 (natuurlijke personen met beroep of bedrijf) en € 3.043 (vennootschappen e.d.).

Daarnaast leren de resultaten dat ook binnen de categorieën grote verschillen bestaan. In 10% van de faillissementen van vennootschappen e.d. bedraagt het tekort € 723 of lager,

¹⁶ Bijlage 3 doet verslag van de gevolgde procedure om de salarissen te bepalen.

terwijl in een andere 10% van de faillissementen het tekort € 12.481 of hoger is. De tabel in Bijlage 4 bevat een gedetailleerdere weergave van de resultaten.

5. Conclusie

De resultaten die in dit artikel worden gepresenteerd, sluiten aan bij wat in eerder onderzoek is gevonden. Het beeld dat opdoemt, is duidelijk: faillissementen zijn geen vetpot. Het nieuwe onderzoek laat verder zien dat de tekorten sterk afhankelijk zijn van het type faillissement (wel/niet ondernemingsgerelateerd).

Wat leren de gegevens over het voorstel dat aan het Ministerie van Justitie is gedaan, dat wil zeggen het voorstel om onder zekere voorwaarden een basisvergoeding van € 2.000 of € 3.000 per faillissement te betalen, uitgaande van 20 bestede uren?¹⁷ In dit onderzoek zijn salaristekorten gevonden van € 3.000 of hoger in 30% van ondernemingsgerelateerde faillissementen. Hieruit volgt dat een basisvergoeding salaristekorten kan wegnemen in faillissementen waarin de salaristekorten relatief laag zijn, wat zou betekenen dat salaristekorten zich nog in slechts ongeveer 30% van de (ondernemingsgerelateerde faillissementen) zouden kunnen voordoen. Voor tweederde van deze 30% resterende faillissementen, dus voor ongeveer 20% van het totaal aantal faillissementen, geldt dan dat de salaristekorten met de helft of minder zullen afnemen ten opzichte van de huidige situatie. Er zal daarmee een categorie (10%) faillissementen blijven bestaan waarin zich substantiële salaristekorten voordoen, dat wil zeggen van meer dan € 8.000.

¹⁷ W.A.H. Melissen & R. Mulder, 'Beloning curatoren en lege boedels', *Tijdschrift voor Insolventierecht* 2009.

Overigens is het niet zo dat alle boedels waarin zich substantiële salaristekorten voordoen ook ‘leeg’ zijn. In de onderzochte dossiers komt het met enige regelmaat voor dat er salaristekorten zijn terwijl er meer dan € 10.000 aan actief is, in een enkel geval zelfs ruim € 94.000. Voor deze faillissementen geldt dat er een behoorlijke opbrengst (salaris) is voor curatoren, maar dat de werkzaamheden recht zouden geven op een hogere vergoeding dan mogelijk is op basis van het beschikbare actief. Een deel van de tekorten kan ook als onderdeel van het bedrijfsrisico worden beschouwd; niet alle bestede uren zijn declarabel. Al met al lijkt het dat als het gedane voorstel – een basisvergoeding van € 2.000 of € 3.000 – zou worden gevolgd, dit substantieel bijdraagt aan het terugdringen van salaristekorten in faillissementen, alsook de omvang van de tekorten.

Tegelijk is, gezien vanuit het perspectief van compensatie van curatoren, het niet uitgesloten dat de basisvergoeding een kleiner effect heeft op de beloning van curatoren dan gedacht of beoogd. De basisvergoeding heeft tevens tot doel om aan ieder faillissement een minimum hoeveelheid tijd en aandacht te besteden. Als de introductie van de basisvergoeding gepaard gaat met hogere verwachtingen ten aanzien van de afwikkeling van faillissementen door curatoren, dan zal het aantal uren dat aan de afwikkeling wordt besteed toenemen, en dus ook zal het aantal niet-declarabele uren toenemen. In een extreem scenario zou de invoering van de basisvergoeding zelfs kunnen leiden tot hogere tekorten in plaats van lagere tekorten. Een pilot waarin de effecten van een beloningsstructuur met een basisvergoeding wordt vergeleken met de huidige beloningsstructuur is daarom aan te bevelen.

Onderstaande bijlagen zijn te vinden op de TvI-website

BIJLAGE 1 – Verantwoording van de methode van dataverzameling

De steekproef van het dossieronderzoek bestaat uit een jaargang faillissementen binnen het arrondissement Breda. Het gaat om beëindigde faillissementen in het jaar 2008. Uit een verschaft overzicht volgt dat in dat jaar 441 faillissementen zijn beëindigd.

Het totaal aantal geanalyseerde gevallen is 372. In twaalf gevallen was sprake van een vernietiging van het faillissement, ofwel in eerste aanleg ofwel in hoger beroep. Deze vernietigde faillissementen zijn buiten beschouwing gelaten. Verder bleken achttien faillissementen gezamenlijk te zijn afgewikkeld en drie zaken (nog) niet opgeheven.

Een totaal van 36 dossier kon niet worden bestudeerd. In zeventien van de ontbrekende zaken ging het om faillissementen die zijn beëindigd door middel van een uitdelingslijst. Deze faillissementen hadden een looptijd van respectievelijk negen tot tien jaar (1x), acht tot negen jaar (1x), vijf tot zes jaar (1x), vier tot vijf jaar (2x), drie tot vier jaar (7x), twee tot drie jaar (4x) en één tot twee jaar (1x). Zestien andere gevallen hadden een looptijd van respectievelijk twee tot drie jaar (1x), een tot twee jaar (6x) en minder dan een jaar (9x). Verder ontbraken er twee ‘opheffers’, eentje met een looptijd van vijf tot zes jaar en eentje met een looptijd van één tot twee jaar. Eén ontbrekende zaak kon niet worden thuisgebracht.

De gemiddelde looptijd in de ontbrekende dossiers is 2,61 jaar.¹⁸ De gemiddelde looptijd van de zaken in de steekproef is 2,13 jaar. Als de uitval selectief is, zijn langlopende faillissementen ondervertegenwoordigd in de steekproef.

Nagegaan is of de steekproef representatief is voor het landelijke beeld. Dat bleek in beperkte mate mogelijk. Gegevens die CBS beschikbaar stelt, hebben veelal betrekking op uitgesproken faillissementen, terwijl de steekproef beëindigde faillissementen bevat. Het CBS publiceert wel gegevens over de rechtsvorm, zie de tabel hieronder.

Tabel: Rechtsvorm

<i>Rechtsvorm</i>	<i>Sample</i>	<i>CBS</i>
Natuurlijke personen zonder eenmanszaak	21% (n=77)	31% (n=2.257)
Eenmanszaken	22% (n=81)	13% (n=916)
Vennootschappen e.d.	57% (n=211)	56% (n=4.023)
Onbekend	Aantal = 3	

Bron: CBS en Van Dijk

Uit de vergelijking volgt dat meer dan de helft van de faillissementen uit vennootschappen bestaat en dat het percentage faillissementen met een vennootschap als rechtsvorm in de steekproef vrijwel gelijk is aan het landelijke percentage. Natuurlijke personen zonder eenmanszaken lijken ondervertegenwoordigd in de steekproef, terwijl eenmanszaken oververtegenwoordigd lijken. Dit zou kunnen worden verklaard doordat in het uitgevoerde onderzoek onderscheid wordt gemaakt tussen natuurlijke personen met en zonder beroep of

¹⁸ Berekend door uit te gaan van een looptijd van 1,5 jaar bij een looptijd van één tot twee jaar, een looptijd van 2,5 jaar bij een looptijd van twee tot drie jaar, enz.

bedrijf. Dit hoeft niet overeen te komen met het begrip ‘eenmanszaak’ waar het CBS van uitgaat. De verschillen zijn in ieder geval voldoende reden om bij het bespreken van de resultaten onderscheid te maken tussen de drie typen rechtsvormen zoals die in deze studie zijn onderscheiden.

Daarnaast is geprobeerd een vergelijking te maken tussen de gegevens uit de steekproef en de landelijke gegevens ten aanzien van de activa en passiva. Het bleek echter moeilijk om de verschillen op waarde te schatten. Het CBS rapporteert alleen gemiddeldes, en die zijn gevoelig voor extreme waardes. Dit betekent dat enkele uitschieters (faillissementen met buitengewoon veel activa en/of passiva) een vertroebeld beeld opleveren waar het gaat om gemiddelden.

De gevoeligheid van gemiddelden voor extreme waardes blijkt ook uit de steekproef zelf. Zo is het totaal aan schulden in de steekproef € 323.319, terwijl de mediaan (de middelste waarde) slechts € 106.069 is. Ook bij natuurlijke personen zonder eenmanszaak (gemiddelde = € 68.083, mediaan = € 33.708) en vennootschappen e.d. (gemiddelde = € 486.855, mediaan = € 172.247) ligt de middelste waarde substantieel lager dan het gemiddelde. De gemiddeldes worden dan ook sterk beïnvloed door uitschieters aan de bovenkant, dat wil zeggen faillissementen met relatief veel schulden.

Het verschijnsel van uitschieters (enkele faillissementen met buitengewoon veel actief of passief) kan tevens het landelijke gemiddelde sterk beïnvloeden. Omdat het CBS geen andere gegevens rapporteert dan gemiddelden, kunnen de steekproef en het landelijke gemiddelde op deze onderdelen niet goed worden vergeleken. Onduidelijk is immers in hoeverre verschillen het gevolg zijn van uitschieters. Het is daarom niet goed na te gaan of de onderzochte faillissementen in de steekproef qua omvang van het actief en het passief representatief zijn voor faillissementen op nationaal niveau, hoewel er geen aanwijzingen zijn

om aan te nemen dat de onderzochte rechtbank qua type zaken wezenlijk afwijkt van andere rechtbanken.

BIJLAGE 2 – Tijdbesteding in faillissementen

Tabel: Aantal bestede uren

Gegevens		NP zonder beroep of bedrijf	NP met beroep of bedrijf (incl. vof)	Vennootschappen e.d.
Aantal faillissementen		73	77	206
Ontbrekende waarden		4	4	5
Gemiddeld aantal bestede uren (SD)		22,05 (37,94)	61,00 (70,84)	74,67 (82,14)
5% trimmed mean		15,96	51,59	64,91
Mediaan (aantal bestede uren)		14,00	39,47	49,38
Percentielen (aantal bestede uren)	10	3,07	5,44	6,06
	20	5,48	12,18	11,76
	30	7,38	18,50	21,82
	40	11,04	27,56	34,22
	50	14,00	39,47	49,38
	60	15,99	51,36	70,11
	70	18,36	69,28	88,64
	80	23,42	79,02	120,91
	90	49,16	169,77	180,78

Noot. NP zonder beroep of bedrijf = natuurlijke personen zonder beroep of bedrijf. NP met beroep of bedrijf = natuurlijke personen met beroep of bedrijf. Vennootschappen e.d. = vennootschappen en andere rechtspersonen (bijvoorbeeld verenigingen, coöperaties).

Box 1: Toelichting bij gebruikte begrippen en afkortingen (I)

SD. Standaarddeviatie. Dit staat voor de gemiddelde afwijking van het gemiddelde en is daarmee een maat voor spreiding. Een standaarddeviatie van 70,84 geeft bijvoorbeeld aan dat de afwijking van het gemiddelde gemiddeld genomen 70,84 uur is. Hoe groter de gemiddelde afwijking van het gemiddelde, hoe groter de spreiding. De standaarddeviatie is daarmee een aanvulling op het gemiddelde. In algemene zin kunnen geen uitspraken worden gedaan over wat een ‘goede’ standaarddeviatie is.

5% trimmed mean. Het gemiddelde ontstaat van de 2,5% hoogste en 2,5% laagste waarden. Doordat de hoogste en laagste waarden weg worden gelaten, is de ‘5% trimmed mean’ minder gevoelig voor uitschieters (extreme waarden) dan het gemiddelde.

Mediaan. De middelste waarde indien alle waarden op een rij zouden worden gezet. De mediaan is minder gevoelig voor uitschieters (extreme waarden) in vergelijking met het gemiddelde.

Percentiel. Een percentiel staat voor één punt uit een reeks scores die in 100 gelijke delen is verdeeld. Zo geeft het 30e percentiel bij ‘vennootschappen e.d.’ in bovenstaande tabel aan dat in 30% van de faillissementen 21,82 uren of minder aan de afwikkeling van het faillissement is besteed.

Het achterhalen van de aan de afwikkeling bestede tijd ging niet zonder slag of stoot. De bestede tijd was in de onderzochte dossiers op twee wijzen gerapporteerd. De eerste wijze betrof totalen: hoeveel tijd is er totaal aan de afwikkeling besteed (hierna: ‘totaaltijd’)? De tweede wijze is die waarbij onderscheid is gemaakt tussen de curator, kantoorgenoten en medewerkers, met andere woorden, waarbij de bestede tijd per categorie is gerapporteerd (hierna: ‘opgetelde tijd’).

De totaaltijden kwamen niet altijd overeen met de opgetelde tijden ($\rho = .64, p < .001, n = 358$), meestal doordat curatoren een forfaitair aantal uren (meestal van twee uur) opgaven, omdat er nauwelijks tot geen actief was of omdat de afwikkeling nauwelijks tijd kostte.

Box 2: Toelichting bij gebruikte begrippen en afkortingen (II)

ρ (Pearson’s correlatie-coëfficiënt). Correlatie is een maat voor samenhang. In dit voorbeeld: hangen de totaaltijden en de opgetelde tijden samen, of: corresponderen de totaaltijden met de opgetelde tijden? Correlaties van .70 of hoger worden vaak beschouwd als zeer sterk, die van .40 tot .69 als sterk en lagere correlaties als matig, zwak of afwezig.

p (statistische significantie). De p -waarde geeft de kans aan dat de gevonden resultaten op toeval berusten. Over het algemeen wordt een grens van .05 aangehouden. Als de gevonden p -waarde lager is dan .05, is de kans statistisch gezien (voldoende) groot om aan te nemen dat de gevonden resultaten niet toevallig zijn.

n (omvang steekproef). Het symbool n geeft het aantal gevallen aan dat in de berekening is meegenomen.

In de onderzochte dossiers waren er verschillen tussen de totaal tijd en de opgetelde tijd, soms grote verschillen. Waar de omvang van het actief ontoereikend was om het salaris van de curator te voldoen, heeft de curator dan wel de rechtbank de totaal tijd daarop vermoedelijk afgestemd, terwijl bij de onderverdeling ‘curator, kantoorgenoot, medewerker’ wel de werkelijk gewerkte uren leken te zijn gerapporteerd. Indien de zaken waarin uitsluitend een forfaitair aantal uren van twee uur is opgegeven, niet worden meegenomen bij het berekenen van de correlatie, is de relatie tussen de totaal tijd en de opgetelde tijd bijna perfect ($\rho = .91, p < .001, n = 256$). Daarom is uitgegaan van de opgetelde tijd. Het meenemen van forfaitair opgegeven uren zou ruis veroorzaken, want deze geven niet altijd een accuraat beeld van het werkelijk aantal bestede uren.

In dertien gevallen was de opgetelde tijd onbekend. In deze gevallen was ook de totaal tijd onbekend. Deze zaken zijn dan ook buiten beschouwing gelaten. Het gerealiseerd actief in deze zaken wisselde. In vijf gevallen was het gerealiseerd actief € 0, in twee zaken € 500 of lager, in één geval € 33.274,19 en in twee zaken lag het gerealiseerd actief rond de € 500.000. In twee gevallen waarin de bestede tijd onbekend was, was ook het gerealiseerd actief onbekend.

BIJLAGE 3 – Verantwoording berekening uurtarieven en salaristekorten

De uurtarieven waar curatoren volgens de Recofa-richtlijnen recht op zouden hebben gehad, zijn als volgt berekend. Startpunt was steeds het basisuurtarief in 2008, wat € 180 bedroeg. Het werkelijke uurtarief is naast het basisuurtarief echter tevens afhankelijk van de ervaring van de curator alsook van de omvang van het actief.¹⁹ Voor faillissementsmedewerkers geldt een aangepast (lager) tarief. Afhankelijk van de ervaring van de medewerker, ligt het uurtarief 40% tot 60% lager dan dat van de curator.²⁰ In dit onderzoek is uitgegaan 50%, oftewel een uurtarief van € 90.²¹

In zaken waarin zowel de ervaring van de curator als de omvang van het actief bekend was, kon het uurtarief worden berekend. In een hoeveelheid zaken ontbraken echter gegevens over ofwel de ervaring van de curator (n=34), ofwel de omvang van het actief (n=25) ofwel een combinatie van beide (n=6). Dit bemoeilijkte het berekenen van de uurtarieven. Het weglaten van alle zaken waarin dergelijke gegevens ontbraken, verdiende niet de voorkeur, omdat de resultaten hierdoor mogelijk een verkeerd beeld zouden kunnen geven (de gevallen waarin gegevens ontbraken betreffen mogelijk een ander type faillissementen dan de gevallen waarin geen gegevens ontbraken). Het probleem van ontbrekende waardes is daarom opgelost door deze te vervangen door gemiddeldes.

Bij het vervangen van ontbrekende waarden door gemiddelde waarden zijn de volgende stappen gevolgd:

¹⁹ *Richtlijnen voor faillissementen en surseances van betaling* 2004, richtlijn 23.

²⁰ *Richtlijnen voor faillissementen en surseances van betaling* 2004, richtlijn 23.

²¹ De ervaringsjaren van faillissementsmedewerkers konden niet uit de bestudeerde informatie worden afgeleid.

- In situaties waarin alleen de ervaringsfactor ontbrak (n=34), is voor faillissementen die zijn afgewikkeld door bewindvoerders het gemiddelde uurtarief van bewindvoerders berekend (€ 126,72) en ingevuld als de ervaringsfactor ontbrak.
- In zaken waarin het actief € 0 bedroeg, zijn ontbrekende waardes vervangen door het gemiddelde uurtarief in zaken waarin het actief € 0 bedroeg en waarin de opgetelde bestede tijd minder dan 50 uur bedroeg. Dit brengt mee dat hier een uurtarief van € 189,74 is ingevuld. In faillissementen waar het actief tussen de € 0 en € 25.000 was, zijn ontbrekende waardes vervangen door het gemiddelde uurtarief in zaken waarin het actief tussen € 0 en € 25.000 lag. In deze gevallen is een uurtarief van € 186,10 ingevuld. In gevallen waar de waarde van het actief tussen € 25.000 en € 50.000 lag, zijn ontbrekende waardes vervangen door het gemiddelde uurtarief in zaken waarin het actief tussen € 25.000 en € 50.000 lag, dat wil zeggen € 222,75. In zaken waar het actief € 50.000 of meer bedroeg, is het gemiddelde uurtarief in zaken waarin actief ook een hogere waarde had dan € 50.000 gebruikt. Het gemiddelde uurtarief was hier € 257,04.
- Waar het gerealiseerd actief ontbrak (n=25), zijn ten aanzien van zaken die zijn afgewikkeld door een curator waar een ervaringsfactor van 0,6 voor gold, de ontbrekende uurtarieven vervangen door het gemiddelde uurtarief in zaken met een ervaringsfactor van 0,6. Dit gemiddelde uurtarief bedroeg € 108,83. In dossiers waar het actief ontbrak en waar een curator met ervaringsfactor 0,8 het faillissement had afgewikkeld, zijn ontbrekende waardes vervangen door het gemiddelde uurtarief in zaken waarin de ervaringsfactor 0,8 is, dit wil zeggen € 146,14. Gevallen waarin het actief ontbrak en de curator een ervaringsfactor van 1,3 had, zijn ontbrekende waardes vervangen door het gemiddelde uurtarief in zaken waar voor de curator ook een

ervaringsfactor van 1,3 gold. Voor deze zaken is dan ook een uurtarief van € 242,18 ingevuld.

- In vijf gevallen was zowel de ervaringsfactor als de omvang van het actief onbekend.

Voor deze gevallen is geen gemiddeld uurtarief berekend.

Deze strategie leidde tot een forse vermindering van de uitval van zaken. De berekende uurtarieven weken over het algemeen niet wezenlijk af van de niet-gecorrigeerde uurtarieven, zie de tabel hieronder.

Tabel: Originale uurtarieven (zoals gemeten) versus berekende uurtarieven

	NP zonder beroep of bedrijf		NP met beroep of bedrijf (incl. vof)		Vennootschappen e.d.	
	Origineel	Berekend	Origineel	Berekend	Origineel	Berekend
Aantal	58	75	69	80	178	208
Ontbrekende waardes	19	2	12	1	33	3
Gemiddeld uurtarief (SD)	€ 153 (46,80)	€ 152 (44,19)	€ 195 (57,87)	€ 195 (€57,37)	€ 213 (48,10)	€ 212 (47,44)
5% trimmed mean (uurtarief)	€ 150	€ 150	€ 195	€ 195	€ 215	€ 215
Mediaan (uurtarief)	€ 144	€ 144	€ 234	€ 234	€ 234	€ 234
Percentielen (uurtarief)	10 € 108	€ 108	€ 108	€ 108	€ 144	€ 144
	20 € 108	€ 108	€ 108	€ 108	€ 144	€ 180
	30 € 108	€ 109	€ 144	€ 133	€ 180	€ 180
	40 € 134	€ 127	€ 180	€ 184	€ 234	€ 190

50	€ 144	€ 144	€ 234	€ 234	€ 234	€ 234
60	€144	€ 145	€ 234	€ 234	€ 234	€ 234
70	€ 180	€ 180	€ 234	€ 234	€ 234	€ 234
80	€ 180	€ 186	€ 234	€ 234	€ 234	€ 234
90	€ 234	€ 234	€ 257	€ 257	€ 260	€ 257

Noot. De uurtarieven geven aan waar curatoren recht op zouden hebben gehad volgens de Recofa-richtlijnen. Originele uurtarieven zijn berekend aan de hand van gegevens zoals die uit de dossiers konden worden gehaald. Gevallen waarin zowel het gerealiseerd actief als de ervaringsfactor van de curator onbekend was, zijn buiten de analyse gelaten. De berekende uurtarieven omvatten wel de dossiers waarin ofwel het gerealiseerd actief onbekend was ofwel de ervaringsfactor ontbrak.

Om de salariskorten te bepalen, is eerst vastgesteld op welk salaris curatoren aanspraak zouden hebben kunnen maken als er voldoende actief zou zijn geweest om alle bestede uren te vergoeden of compenseren. Daartoe zijn de uurtarieven vermenigvuldigd met het aantal bestede uren. In dit verband moesten de uurtarieven worden vastgesteld aan de hand van de Recofa-richtlijnen, meer in het bijzonder aan de hand van de omvang van het actief en de ervaringsjaren van de curator.

Bij het invullen van het aantal bestede uren is uitgegaan van de opgetelde tijd (en niet van de totaaltijd). Hierdoor konden de resultaten niet worden verstoord door faillissementen waarin het forfaitair aantal uren als totaaltijd is opgegeven, want deze faillissementen geven vermoedelijk niet het werkelijke aantal bestede uren weer. In gevallen waarin in het dossier is

vermeld hoeveel tijd medewerkers aan het faillissement hadden besteed, is conform de Recofa-richtlijnen uitgegaan van € 90, de helft van het basisuurtarief.²²

Aan de hand van de berekende salarissen is vervolgens per faillissement uitgezocht in hoeverre het beschikbare actief toereikend was om het salaris van de curator te voldoen. Daartoe zijn de berekende salarissen afgetrokken van het beschikbare actief.²³ Een eventuele negatieve uitkomst suggereert een salaristekort: er is dan te weinig actief om het salaris van de curator te voldoen.

²² *Richtlijnen voor faillissementen en surseances van betaling* 2004, richtlijn 23 sub e, onder 2. Uit de dossiers kon de ervaring van de medewerker niet worden afgeleid. Daarom is uitgegaan van een correctiefactor van 0,5 (de middelste van de drie).

²³ Een alternatief zou zijn om de in de dossiers gerapporteerde salarissen te vergelijken met de berekende salarissen, dat wil zeggen de salarissen die curatoren zouden hebben moeten ontvangen op basis van de eigen tijdregistratie. Deze berekeningswijze is echter onbetrouwbaar gezien het grote aantal ontbrekende waarden met betrekking tot de in de dossiers gerapporteerde salarissen.

BIJLAGE 4 – Omvang salaristekorten

Tabel: Omvang salaristekorten (uitgesplitst naar hoogte)

Gegevens	NP zonder beroep of bedrijf	NP met beroep of bedrijf (incl. vof)	Vennootschappen e.d.
	Berekende data	Berekende data	Berekende data
Aantal	68	71	188
Ontbrekende waardes	9	10	23
Gemiddelde (SD)	€ 355 (945)	€ 4157 (8465)	€ 4201 (7216)
5% trimmed mean	€ 183	€ 2816	€ 3043
Mediaan	€ 0	€ 788	€ 1065
Percentielen			
	10 € 1144	€ 11146	€ 12481
	20 € 436	€ 7956	€ 6304
	30 € 89	€ 3042	€ 3633
	40 € 0	€ 1865	€ 2056
	50 € 0	€ 788	€ 1065
	60 € 0	€ 283	€ 723
	70 € 0	€ 0	€ 0
	80 € 0	€ 0	€ 0
	90 € 0	€ 0	€ 0

Noot. Ontbrekende waardes zijn het gevolg van ontbrekende waardes over de waarde van het actief en/of de tijdsbesteding van de curator.